

Лариса Круль,
кандидат педагогічних наук,
доцент Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ВИДАНЬ «БІБЛІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ»

У статті здійснено загальний огляд україномовних видань «Біблії для дітей», проаналізовано їхні художні особливості, зіставлено змістове наповнення та жанрові параметри. Окрему увагу зосереджено на інтерпретації біблійних легенд «Каїн та Абель», «Чому людина не знає доки живе», «Лев'ячий рив» та інших, які ввійшли до кола читання молодших школярів. Окреслено змістове наповнення книги Сельми Лягерлеф «Легенди про Христа» у перекладі українською Л. Герасимчука.

Ключові слова: Біблія для дітей, біблійна легенда, жанр.

Larisa Krul'

The Peculiarities of the Editions of 'The Bible for Children'

The article is an attempt to review the Ukrainian language editions of 'The Bible for Children', to analyze their artistic peculiarities, to correlate contents with genre parameters. Special attention is concentrated on the interpretation of such Bible stories as 'Cain and Abel', 'Why a Man Doesn't Know the Time He Dies', 'A Den of Lions' and others which have become junior schoolchildren's reading preferences. The article also deals with the contents side of Selma Lagerlöf 's book 'Christ Legends' translated into Ukrainian by L. Herasymchuk.

Keywords: the Bible for Children, Bible stories, genre.

Біблія, усна народна творчість - це не тільки основні джерела художньої літератури різних країн і народів, а й скарбниця біблійної і народної мудрості, життєвого досвіду, традицій і вірувань, морально-етичних настанов і філософських роздумів, що передавались із покоління в покоління. Із цієї скарбниці починаються й найкращі традиції світової літератури для дітей.

Біблія - книга, відома всім християнам, одна з найдавніших пам'яток світової писемності, зібрання різних сакральних текстів, що з'явились у проміжку від XII ст. до н. е. - по II ст. н. е. Біблійні мотиви, сюжети, образи використовувались і використовуються у літературах різних країн. Письменники переспівували псалми, розвивали біблійні мотиви у віршах, піснях, одах. Біблія вплинула на розвиток усіх літературних жанрів, внесла у літературу теми, що стали вічними (такими, що набули загальнолюдського значення), яким властиві проблеми віднаходження шляхів до Бога, до істини, пошуки смислу буття та його першосутності і доцільності, зокрема коли йдеться про життя і смерть, матеріальне і духовне, антиномію любові і ненависті, добра і зла, творчості й руйнації тощо [Див. 3, с. 196 – 197].

«Біблія» неодноразово ставала об'єктом ґрунтовного вивчення, аналізу та інтерпретацій науковцями різних країн. Однак поза увагою дослідників залишаються особливості видань біблійних текстів, адресованих дітям.

Зробити загальний огляд україномовних видань «Біблії для дітей», проаналізувати їхні художні особливості, зіставити змістове наповнення та жанрові параметри - мета нашого дослідження.

Біблія для дітей - адаптовані для дитячого читання біблійні тексти. Біблія для дітей існує для того, щоб познайомити дошкільнят, молодших школярів, підлітків із найважливішими історіями Старого і Нового завіту, християнським поглядом на заснування світу, життя людей, морально-етичні підвалини суспільства. Незаперечне й виховне значення цих текстів. Сьогодні маємо десятки різноманітних видань біблійних оповідок для дітей. Зазвичай це гарно проілюстровані збірники. Переказ біблійних текстів здійснюється у різних жанрових формах: поетичній, прозовій, драматичній.

З часу появи перекладу Біблії слов'янськими мовами (починаючи від Кирила і Мефодія, з IX століття) відомі повна слов'янська Біблія (так званий Геннадіївський список, 1499 р.), Острозька Біблія (1581). Українською мовою Біблію перекладали П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький (видана у 1903 році), митрополит Іларіон (І. Огієнко), І. Хоменко, частково В. Барка, О. Зеров, І. Костецький, митрополит Київського патріархату Філарет та інші. Багато письменників також намагались зробити цей текст доступним для дітей-читачів.

Із українських видань «Біблії для дітей» останніх десятиліть можна виокремити такі: перекладена з польської «Біблія в малюнках для наймолодших» (автор - теолог Кеннет Н. Тейлор (Kenneth N. Taylor), «Дитяча Євангелія: Оповіді про Ісуса», «Ісус та його життя - Євангеліє від Марка», «Біблійна історія Старого Заповіту» Є. Семака, «Світло з неба: Оповідання з книг Старого і Нового Заповітів», «Свята історія: Біблія в оповіданнях для дітей», « Біблія для дітей у віршах» В. Кізілова, перекладена з англійської мови «Дитяча Біблія у 365 оповіданнях» М. Бетчелор, «Біблійні історії для дітей молодшого шкільного віку» М. О. Хаткіної, перекладена з російської «Біблія в переказі для дітей», «Біблія для дітей та юнацтва» А. Герасимчука та багато інших.

Аналізуючи дані книжки, зазначимо, що серед них є як оригінальні перекази з Біблії, так і переклади адаптованих текстів з інших мов. Більшість видань складається із двох частин: Старий завіт і Новий завіт. До першої частини входять оповідання про

створення Богом світу, людини, історії про Адама і Єву, Каїна й Авеля, Ноїв ковчег, Вавилонську вежу, Содом і Гоморру, родину Якова, Мойсея, Самсона, царів Давида і Соломона, пророків Іллію та Єлисея, падіння Ізраїльського та Юдейського царств та інші. До текстів із «Нового завіту» належать розповіді про народження Ісуса, його дитинство, зцілення ним немічних і калік, Марію та Йосипа, народження Івана Хрестителя. Ця частина також містить низку притч (проповідей) Ісуса про праведне життя, про блага земні та небесні, про сіяча, пшеницю, гірчичне зерно, про Лазаря, блудного сина, робітників у винограднику; переказів про чуда, які вчиняв Ісус (зцілення сліпих, приборкання бурі, ходіння по хвилях моря, нагадування п'ятьма хлібинами п'яти тисяч людей та інші); оповідання про таємну вечерю, діяння апостолів, смерть і вознесіння Ісуса.

За жанром тексти із Біблії для дітей нагадують короткі оповідання, яким властиві риси легенди (усне народне оповідання про чудесну подію, яка сприймається, як достовірна), переказу, а також чітка композиційна побудова (зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), лінійний сюжет. У окремих з них вміщено притчі, які розповідав Ісус. Мова текстів нагадує виклад у Біблії, позначений інверсивністю речень, своєрідним стилем.

Образи біблійних царів, пророків, воїнів і мислителів приваблюють маленьких читачів. Земне життя Ісуса, доля ізраїльського народу - теми, позначені історичним і в чомусь сакральним началом, цікаві дітям.

Переказ біблійних історій здійснено з урахуванням вікових і психологічних особливостей читачів. Так, для найменших окрім традиційних віршиків та оповідань на біблійну тематику, для вивчення запропоновано християнські абетки, букварі, біблійні історії у малюнках, розмальовки тощо. Для читачів шкільного віку - християнські енциклопедії, словнички.

Цікавою є «Біблія в малюнках для наймолодших», перекладена з польської мови і розрахована на дітей від 3,5 до 6 років. Її автор - Кеннет Н. Тейлор, теолог, батько 10 дітей і дідусь 25 онуків, який має багатий досвід вивчення Біблії з дітьми. У короткій анотації читаємо: «Навіть малі діти можуть зрозуміти великі правди, якщо їм про це розказати простими словами. А якщо до цього додати ще й малюнки, в серці дітей Біблія залишить незабутні враження.

Ці роздуми для найменших, почерпнуті з Біблії, а жодна інша книжка не змінила життя такої великої кількості людей і не зробила цього в такий незвичайний спосіб, як Біблія. Слово Боже може бути джерелом світла з дитинства, треба його тільки представити з молитвою і належною старанністю. В свій час слово то може стати скалою, па якій дитина почне будувати своє життя, навіть ще будучи малою. Звичайно, при цьому потрібно звернути увагу на сильний і благословенний для дитини вплив родинного дому. Цю книжечку можна читати навіть малюкам, бо вони через просту віру можуть зрозуміти навіть великі науки, що стосуються Бога і його вчинків щодо людей. Біблія принесе дітям багато радості і користі та допоможе у складанні віри в живого Бога і його сина - Господа нашого, Ісуса Христа!».

Цікавим є видання біблійних оповідань для дітей К. Чуковського - відомого російського дитячого письменника - «Вавилонська вежа та інші біблійні легенди» [1].

Чуковський почав переказувати Біблію для дітей у 1960-х роках. До цього проекту він залучив письменників, літературознавців і уважно редагував їхню роботу. Оскільки тодішня влада не схвалювала релігії, то реалізувати цей проект було не так просто. Книга під назвою «Вавилонська вежа та інші древні легенди» була видана у 1968 році. Але влада знищила весь тираж і тільки у 1990 році читач зміг прочитати цю книгу під назвою «Вавилонська вежа та інші біблійні легенди».

Вирізняється із названих видань і «Біблія для дітей у віршах» В. Кізілова [2]. Поетична форма, підсилена чітким ритмом та римою, сприяє запам'ятовуванню тексту читачами молодшого шкільного віку.

Для середнього та старшого шкільного віку українською мовою Лесь Герасимчук переклав зі шведської «Легенди про Христа» Сельми Лагерлеф. Оповідання «Видіння імператора», «Криниця мудреців», «Дитя з Вифлеєма», «Втеча до Єгипту», «У лазареті», «У храмі», «Хустка святої Вероніки», «Малинівка», «Господь і апостол Петро», «Свічка від Гробу Господнього» відкривають читачам події часів виникнення християнства, окремі епізоди із життя Ісуса Христа. У своєрідному вступному слові-оповіданні авторка розповіла епізод із власного дитинства: коли померла її бабуся, то у неї залишився один світлий і виразний спомин - розповідь бабусі про Різдво Христове. Її авторка переповідає у книзі. Тексти книжки - літературні обробки зібраних легенд про Христа. Саме тому можемо констатувати присутність фольклорних рис, синкретизм авторської уяви, спогадів, переживань, розмірковувань і відомих легендарних мотивів біблійного характеру.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що Біблія є одним із основних джерел народної мудрості і відіграє важливу роль у становленні і розвитку літератури для дітей. Ця пам'ятка давньої літератури ввійшла у дитяче читання завдяки перекладам, переказам, переспівам, текстам-адаптаціям.

Актуальним залишається питання детального аналізу розглянутих текстів біблійного характеру на змістовому і формальному рівні, окреслення їх специфіки щодо спеціального адресата - дітей різного віку.

Література

1. Вавилонская башня и другие древние легенды [Текст] / Ред. К. Чуковский. - Ташкент : Камалак, 1991.-96 с.
2. Кізілов В. Біблія для дітей у віршах / В. Кізілов - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2007.
3. Літературознавча енциклопедія: У 2-х томах. Т. 1. / Автор-уклад. Ю.І. Ковалів - К.: ВЦ «Академія», 2007.-608 с.